

Asia: VN/31665/2021

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelma 2021-2027

Lausunnonantajan lausunto

1. Ohjelman strategia

Strategiassa on paljon hyvää, mutta myös haasteita.

Tavoite lisätä kotimaisen kalan käyttöä on mahdollista tehdä kestävästi. Voimme suunnata silakkaa suoraan syötäväksi rehun ja minkeille syöttämisen sijaan. Lisäksi särkikaloja yms. voidaan käyttää entistä enemmän. Mutta maassamme on myös paljon kestämatöntä kalastusta ja vesiviljelyä, jota ei pidä lisätä. Lisäksi strategia perustuu osin tuontikalaan, jonka kestävyys on kyseenalaista. Näistä syistä kalan käytön lisäämisen tavoite ei ole kokonaisuudessaan itsestään selvä esimerkiksi kasvisruokaan verrattuna.

Kalakantojen turvaamisessa ilmastokriisin ja luontokadon merkitystä tulee painottaa lisää, samoin niihin liittyvää tutkintaa ja seurantaa. Tarvitsemme 30 %:n suojelualueverkoston myös merelle. Se turvaa myös kaloja.

Silakan jalostus on kalastuksemme pääkysymys. Sitä vastoin tuontikaloiden roolia tulee käsitellä kriittisemmin. Norjan lohi on kaikkine tuotantoketjun erikoisuuksineen volyymitään kansainvälinen ympäristöongelma. Vesiviljelyn kulmakivi kirjolohi puolestaan maailman kahdeksan pahimman haitallisen vieraslajin joukossa.

Kemikalisoitumisen merkitys on nousemassa ja se tulee tiedostaa uhkatekijäksi. Kemikalisoitumise on hiljattain todettu ylittäneen globaalisti ns. planetaariset rajat. Lisäksi Suomen ja koko EUn pintavesien tila ei ole hyvä PFOS-yhdisteiden takia. Strategisena ongelmana tulee tiedostaa järviemme kohonnut elohopeapitoisuus, joka uhkaa ammattikalastusta laajoilla alueilla. Se voi pudottaa pohjaa kotimaisen kalan lisäämistavoitteilta. Tilanne saattaa pahentua ilmastonmuutoksen aiheuttaman kausisateisuuden lisääntymisen takia, koska elohopeaa pääsee mm. ojitetuilta suo- ja

metsäalueilta. Joissakin tapauksissa voimalaitospatojen säännöstely pahentaa asiaa (kun vedenpinta on ylhäällä, vesistö päästöt voivat valuma-alueella pahentua). Tästä syystä erilaisia vesistönsuojeluhankkeita tulisi lisätä ja esimerkiksi HELMI-ohjelman ennallistamistavoitteita tulisi soiden, metsien ja pienvesien osalta laajentaa.

Kotimaisen kalan ympäristökestävyys ei ole itsestään selvää. Uhanalaisten kalakantojen saaminen elinkelpoiseksi on keskeistä. Hyvä alku olisi ankeriaan rauhoitus ja lohen kalastuksen kestävyysparantaminen. Myös kalojen elinympäristön suojelua tulee parantaa (vrt. luonnonsuojelulain uudistuksessa esitetty uhanalaisten lajien huomioon ottamisen velvoite, joka pitäisi lisätä kalastuslakiinkin). Erityisesti tulee panostaa vaellusesteiden poistamiseen.

2. Kaupallinen kalastus ja kalavarojen tilan parantaminen sekä kalastuksen valvonta ja tiedonkeruu (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Biodiversiteettitavoite on hyvä ja paikallaan, ja sille tulee osoittaa riittävä rahoitus.

Silakan käytön lisäämisessä ovat ohjelman ylivoimaisesti suurimmat kaupalliset mahdollisuudet. Siinä myös jalostuksen merkitystä tulee painottaa enemmän. Silakatkin tulee syödä ihmisten suoraan eikä ”Itämerirehun” ja kirjolohen kautta. Mahdollisuuksia on myös eräissä vähän käytetyissä kalalajeissa ja vieraslajeissa kun niitä pyydetään pois luonnonlajien tieltä (esim. kyttyrälohi, täplärapu).

Silakkaan liittyy myös uhkatekijä, koska sen kaikki kannat eivät ole kunnossa. MSC on pistetty osin tauolle ja kiintiötä jouduttu supistamaan.

Pyydysten valikoivuutta tulee parantaa ei-toivotun sivusaaliin estämiseksi (mm. pyöriäinen, hylkeet ja linnut).

Kalakantojen turvaksi tarvitaan ennallistamisen lisäksi suojelualueita, ”30 % by 30”. Ympäristöihin, tutkimukseen ja seurantaan pitäisi panostaa ohjelmassa enemmän.

Hylje- ja merimetsokorvaukset kannattaa toteuttaa nykyiseen malliin, koska niiden erittely on usein mahdotonta tai kustannustehotonta.

Vaelluskalojen vaellusesteiden puramiseen vesitailouslupien päivityksillä tulee panostaa voimakkaasti.

3. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja kauppa (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Vesiviljelyn tavoite ei ole realistinen, koska sillä ei saa lisätä Itämeren kuormitusta. Sen hyvän tilan tavoite on vielä kaukana – ja ilmastonmuutos pahentaa asiaa entisestään. Ajatus merialueen avokassien lisäämisestä kannattaa unohtaa.

Vesiviljelyllä on kuitenkin tiettyjä mahdollisuuksia varsinkin suljetun kierron laitoksilla sekä simpukoiden ja levien tuotannossa. Myös päästöjen vähentäminen mahdollistaa suurempaa tuotantoa nykyisten lupien rajoissa, mutta toisaalta Itämeressä kaikkien pitää nyt vähentää päästöjä entisestään. Kalojen hyvinvointiin ja terveyteen on aika panostaa entistä enemmän. Tuotannon tulee pyrkiä luomu- ja ASC-tasoon.

Sijainninhajauksella ja merialuesuunnittelulla ei ole suoria oikeusvaikutuksia, vaan asiat ratkeavat ympäristöluvituksessa. Nykyinen sijainninhajausuunnitelma on vanhentunut. Päivitystyössä vedenalaisten luontotyyppien VELMU-tietoja tulee käyttää ja tarvittaessa täydentää.

Silakka kannattaa syödä silakkana eikä kirjolohena. Kirjolohi on haitallinen vieraslaji, josta pitää päästä eroon.

Myös tuontikalan kestävyys tulee aina varmistaa.

4. Kalatalouden paikallinen kehittäminen (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Paikallisesti voidaan tehdä hyviä ympäristöhankkeita, joilla voidaan parantaa myös kalapolitiikan toimijoiden yhteistyötä.

5. Meripolitiikka (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Vedenalaisten luontotyyppien suoja lainsäädännössä tulee tehostaa ja suojelualueita lisätä.

Merialuesuunnittelun oikeudellinen asema on jäänyt Suomessa heikoksi. Sitä tulisi parantaa KRL-uudistuksen yhteydessä.

Öljy- ja kemikaalionnettomuusten torjuntakaluston kehittämisen rahoittaminen tulee turvata. Tässä on rajapinta myös menossa olevaan TOVA-uudistukseen.

Meripolitiikkatoimien rahoitusta kannattaa lisätä tai pitää vähintään nykyisen ohjelman tasolla.

6. Muu palaute

Vapaa-ajan kalastus on aika lisätä EU:n yhteiseen kalastuspolitiikkaan velvoitteineen mutta myös etuineen, kuten mahdollisuuksilla kestäväan rahoitukseen.

Kaikille tärkeintä olisi yhdessä varmistaa vesien hyvä tila. Luonnonsuojelijoiden ja kala-alan kannattaisi ottaa yhdessä kantaa ravinteiden ja kemikaalien vähentämiseksi sekä haitallisten hankkeiden suuntaamiseksi pois kaloille tärkeiltä paikoilta.

Veistola Tapani
SLL - Suomen luonnonsuojeluliitto ry, toimeksi saaneena va.
toiminnanjohtaja Tapani Veistola